

Forest Stewardship Council®

Skillnader mellan nuvarande och ny FSC-standard för skogsbruk i Sverige

Inledning

Denna rapport beskriver skillnaderna mellan nuvarande svensk skogsbruksstandard (FSC-STD-SWE-02-04-2010) och den nya FSC-standarden för skogsbruk i Sverige. Förslaget godkändes av FSC Sveriges styrelse den 28 januari 2020 och kommer att publiceras den 7 april 2020. Denna rapport ger en översikt på vad som har ändrats i den reviderade FSC-standarden.

Den reviderade FSC-standarden för skogsbruk i Sverige har tagits fram av FSC Sveriges medlemsrepresentanter och kammare. Den bygger på nuvarande standard från 2010, nya regelverket från FSC International och de synpunkter som kom in under första och andra konsultationen i 2016 respektive 2018. Arbetet med den reviderade svenska FSC-standarden har utgått utifrån tre olika förändringsnivåer:

1. *Att göra en bättre standard:* Ambitionen är att standarden ska ha ett språk som är enkelt att läsa och att den ska vara klar, tydlig och reviderbar. Både certifieraren och markägaren ska förstå vad som krävs. Det handlar också om att göra en mer resultatorienterad standard. Här kommer erfarenheter från tillämpningen av nuvarande standard in.
2. *Anpassning till FSC:s nya principer och kriterier:* Dessa gör att standarden behöver struktureras om, att gamla indikatorer behöver anpassas eller strykas och att nya indikatorer behöver formuleras. Indikatorerna under varje kriterium ska leda till att kriteriet uppfylls. Till stöd finns den internationella standarden, IGI.
3. *Synpunkter från intressenter:* Dessa tas in löpande eftersom det är FSC Sveriges medlemmar som utvecklar standarden genom sina representanter i arbetsgrupper, standardkommittén och styrelsen. Konsultationen är en viktig del av denna process.

För att försöka leva upp till Punkt 1: *Att göra en bättre standard*, har ett mer konsekvent och förenklat språk använts. Ordlistan har utvidgats. Riktlinjer och vägledningar har lagts till vid flera indikatorer för att tydliggöra kravnivån och hur kraven kan uppfyllas.

Den reviderade FSC-standarden för skogsbruk i Sverige innehåller 235 indikatorer samt 105 riktlinjer och 59 vägledningar. Medan dagens standard innehåller 245 indikatorer samt knappt 50 med korshänvisning, och 12 bilagor. Ett stort arbete har lagts på att omstrukturera standarden. Därför är det svårt att utifrån dessa siffror säga hur många krav som har tillkommit eller tagits bort. Exempelvis har bilagorna i nuvarande standard ersatts av riktlinjer. Verifikat som finns i nuvarande standard har helt tagits bort.

Avseende punkt 2 *Anpassning till FSC:s nya principer och kriterier* så har dessa varit en viktig utgångspunkt. Ibland har de varit styrande för de indikatorer som tagits med, ibland ligger kraven högre. Istället för att ordagrant följa den internationella standarden har nationella anpassningar gjorts. FSC Internationals granskning av standarden har utgått ifrån huruvida förslaget till svensk standard uppfyller kraven i FSC:s principer och kriterier samt den internationella standarden.

Synpunkter från intressenter, punkt 3, är en viktig del av arbetet. Det är FSC Sveriges medlemsrepresentanter i de tre kamrarna som förhandlar och beslutar om standardkraven. Ett stort antal synpunkter under den första och andra konsultationen har också bidragit till att påverka standardförslaget.

För att förstå hur det nya standardförslaget är uppbyggt hänvisas till inledningen av det nya standardförslaget.

Här följer en sammanställning av några större ändringar i den reviderade FSC-standard. Det som presenteras i punktform är ändringar i förhållande till nuvarande standard.

Begreppet ”skala, intensitet och risk”:

- Den reviderade FSC-standard gäller för alla markägare, dvs. innehåller inte indikatorer som har anpassats för mindre markägare.
- Begreppet ”skala, intensitet och risk” har införlivats i standarden; se inledningen. Detta innebär att åtgärder som krävs för att uppfylla FSC:s principer och kriterier kan variera beroende på brukandets skala och intensitet och beroende på risken för negativa effekter som är kopplade till brukandet. I flera fall är det upp till certifikatsinnehavaren att bedöma vilken insats som krävs.

Laglighet och internationella konventioner: Princip 1

Övergripande indikatorer för laglighet finns under princip 1, men konkreta hänvisningar till lagar och internationella konventioner finns i hela standarden. En lista på tillämpliga lagar finns i Bilaga 1 till standarden.

- Kraven i lagar och internationella konventioner har brutits ner för att tydliggöra vad som förväntas av den som är certifierad.
- Inom områden där det finns indikationer på att lagar eller internationella konventioner inte alltid efterlevs, har specifika lagkrav specificerats.

Rättigheter och villkor för den som utför arbetet: Princip 2

Indikatorer avseende rättigheter och villkor för den som utför arbetet finns framför allt under princip 2.

- Att reglerna gäller gentemot den som utför arbetet har tydliggjorts; det innebär att anställda (både i skogen och tjänstemän) och konsult- eller entreprenörsverksamhet behandlas på samma sätt om inget annat anges (vägledning till princip 2).
- Regler för ett systematiskt jämställdhetsarbete och mot olika former av diskriminering har tillkommit (kriterium 2.2).
- Tydligheten i kraven på god arbetsmiljö och säkerhet har ökats, med tydlig hänvisning till Arbetsmiljöverkets föreskrift avseende systematiskt arbetsmiljöarbete, krav på säkerhetsutrustning och rutiner (kriterium 2.3).
- Regler för hantering och ersättning vid missförhållanden och arbetsskador har tillkommit (kriterium 2.6).
- Tydligare krav för att ge goda arbetsvillkor för tillfällig arbetskraft, som ofta kommer från andra länder och ofta med dålig kännedom om svensk arbetsrätt, har tillkommit (kriterium 2.4 & 2.6.3).
- Krav på att de som utför arbetet ska även ha tillgång till personalutrymme i anslutning till arbetsplatsen, även vid arbete i fält, har tillkommit (2.3.10).
- Utbildningskrav som ger all arbetskraft möjligheter till ökad kompetens oavsett anställningsform och längd har tillkommit (kriterium 2.5).

Urfolks rättigheter: Princip 3

Samplaneringsprocessen (kriterium 3.2) är en utveckling av det samråd mellan företrädare för skogsbruket och samebyarna som krävs i den nuvarande standarden baserad på begreppet ”på förhand givet, fritt och upplyst samtycke” (FPIC).

Samplaneringsprocessen gäller för större markägare (de med mer än 5 000 ha produktiv skogsmark).

- Samplaneringsprocessen är ett sätt att förbättra förutsättningar för samexistens mellan de två näringarna samt stärka den samiska renskötselns inflytande och villkor.
- Samplaneringsprocessen sker i ett landskapsperspektiv genom delande av GIS-information och ger båda parter en bättre överblick över den sammantagna effekten av de åtgärder som föreslås under tidsperioden inom en samebys betesområde.
- Tydlighet att samplaneringsprocessen är bägge parter ansvar samt tidsgränser för de olika processtegen har tillkommit. (3.2.3)
- Om samebyn efter genomgången process finner att de föreslagna åtgärderna omöjliggör renskötsel kan de välja att inte ge sitt samtycke till åtgärden. (3.2.4)
- En tvistlösningskommitté tillsätts och prövar om alla steg i processen genomförts i de fall parterna inte är överens. (3.2.4)
- Krav som beskriver hur parterna ska agera när de inte är överens, dvs. när samebyn inte ger sitt samtycke och markägaren ändå avser att genomföra den planerade åtgärden, har tillkommit. (3.2.4)
- För att kunna utveckla och förbättra samplaneringsprocessen görs en gemensam övergripande uppföljning. (3.2.9)
- Övriga markägare ska istället erbjuda samverkan enligt kriterium 4.5 till samebyar vars lagliga eller hävdvunna rättigheter påverkas av skötselåtgärder. (3.2.6)

Samverkan med lokalsamhället: Princip 4, 6 (6.9) och 7 (7.6)

Inför skogsbruksåtgärder är det viktigt med dialog med lokalsamhället för att kunna anpassa skogsbruket och inte skada viktiga platser.

- Nytt är att samverkan med lokalsamhället kan ske på många olika sätt, i form av skriven information eller direktkontakt, och att val av metod anpassas efter situationen (kriterium 4.5).
- För samverkan med berörda intressenter ställs tydligare krav. Exempel på berörda intressenter är koncessionssamebyarna, närboende, skolor och lokala organisationer (4.5.2).
- Samråd, en form av formaliserad samverkan, görs för områden av särskild vikt för lokalsamhället; för rekreation och friluftsliv, kultur eller lokal ekonomi (4.5.3).
- Hänsyn till lokal näringsverksamhet för att bidra till lokal sysselsättning har tydliggjorts och utvecklats (kriterium 4.3 och 4.4).
- Vid vindkraftsetablering ska positiva effekter för lokalsamhället sammanställas. Avsättningar för kompensation för vindkraft kan även motiveras av sociala värden, inte bara naturvärden (6.9.2).

Ekologisk landskapsplanering: Princip 6 (6.1, 6.2, 6.3, 6.8) och 7 (7.5)

- Kraven på ett ekologiskt landskapsperspektiv har tydliggjorts avseende analys och stärkande av ekologiska brister i det aktuella landskapet.

- Flexibiliteten i hur den ekologiska landskapsplaneringen ska göras och se ut har bibehållits.
- Kopplingen mellan ekologisk landskapsplan och andra åtgärder som görs enligt standarden har blivit tydligare.
- Kraven på att en sammanfattning av den ekologiska landskapsplanen finns tillgänglig och hur har blivit tydligare (6.8 och 7.5).

Naturvärdesbedömning: Princip 6 (6.2)

- Nytt är en större tydlighet avseende utbildning och kalibrering för de som ska utföra naturvärdesbedömningen, speciellt avseende identifiering av nyckelbiotoper.
- Naturvärdesbedömning krävs även inför vägutbyggnad och grövre gallring.
- Nytt är också en starkare koppling till den ekologiska landskapsplanen.

Rödlistade arter och artskyddsförordningen: Princip 6 (6.4)

- Nytt är att åtgärder för rödlistade arter ska stå i proportion till arternas hotkategori. (6.4.3)
- En annan nyhet är en indikator om hänsyn till skogsanknutna arter enligt Artskyddsförordningen. (6.4.6)

Hänsyn till fåglar: Princip 6 (6.4) och 10 (10.5)

- Hänsyn tas till revirhävdande fåglar med liten populationsstorlek. (6.4.4)
- Skogsstyrelsens vägledning för hänsyn till fågelarter ska följas för utpekade fågelarter avseende bland annat häckningstider och hänsynsavstånd. (6.4.4)
- All underväxt ska lämnas som inte är till hinder för skötselåtgärden, vilket bidrar till skydd för fåglar. (10.5.2)
- Hänsyn till lövträd och lövträdsandel gynnar också fågellivet.
- Särskild hänsyn tas till viktiga häckningsbiotoper under häckningstid. (6.4.5)

Anpassat brukande och avsättningar: Princip 6 (6.5)

- Ytterligare 5 % av den produktiva skogsmarken ska avsättas eller ha ett anpassat brukande utöver de 5 % produktiv skogsmark som avsätts för naturvård. (6.5.2)
- Anpassat brukande kan innebära förstärkt hänsyn, någon specifik naturvårdsåtgärd, kontinuitetsskogsbruk eller social hänsyn. Social hänsyn innefattar både hänsyn till renskötseln och till upplevelsevärden och/eller lokal ekonomi.
- För att kunna räknas in i dessa 5 % ska minst 50 % av ursprunglig volym lämnas kvar vid eventuell avverkning.
- Naturvårdsavtal kan även fortsättningsvis räknas in som avsättning om avtalet löper längre än 25 år.

Ökad hänsyn på stora hyggen: Princip 6 (6.6)

- Ökad tydlighet för att begränsa storleken på kala ytor efter förnyrningsavverkning och därmed begränsa hyggesintrycket. (6.6.3)
- På större hyggen ställs högre krav i form av fler lämnade träd. (6.6.2)

Lövträd och lövträdsandel: Princip 6 (6.6 och 6.8)

Det finns flera indikatorer för värnande av lövträd.

- Nytt är att den 10 procentiga lövträdsandelen som man ska sträva efter i bestånden beräknas på stamantalet och att andelen är densamma i hela landet. (6.6.6)
- Kravet på 5 % lövrika bestånd på frisk och fuktig mark finns kvar, nytt är att man speciellt ska främja biologisk mångfald knutna till lövträdsbestånd som är eller ska bli lövdominerade på sikt. (6.8.6)
- Vid skapande av högstubbar och ringbarkade träd ska lövträd väljas i större omfattning. (6.6.13)

Körskador och hänsyn till vatten: Princip 6 (6.7) och 10 (10.10)

- Större fokus har lagts på förebyggande för att undvika körskador. (6.7.6)
- Definitionen av körskador har tydliggjorts och breddats till att utöver påverkan på vatten även inbegripa effekter på stigar, friluftsliv och kulturlämningar.
- Körskador får inte förekomma i kantzoner mot vatten eller myrar. (6.7.3)
- Slamtransport till sjöar, vattendrag och värdefulla våtmarker vid vägbyggnad ska minimeras. (6.7.12)
- Underhåll av befintliga diken görs endast då produktionsförhållandena bevisligen kraftigt försämrats. (6.7.9)
- Skyddsdikning görs endast då det krävs för att uppfylla lagkraven på föryngring. (6.7.10)

Plantering av främmande trädslag: Princip 6 (6.10) och 10 (10.3)

- Nu är det tydligt att bestånd dominerade av främmande trädslag i hela landet och granbestånd inom nemoral zon definieras som plantage, inte bara skog planterad på jordbruksmark.
- Det finns en begränsning i hur mycket skog som får planteras med främmande trädslag (omförs till plantage). Begränsningen innebär att certifikatsinnehavaren maximalt kan ha 5 % skog som omförs till plantage från naturlig skog efter 1994, räknat på hela markinnehavet. (kriterium 6.10)
- Nytt är också att hjälpplantering med främmande trädslag endast får ske i bestånd som är dominerade av främmande trädslag. (10.3.2)
- En begränsning finns för att etablera bestånd i närheten av reservat. (10.3.4)
- Kraven för att hantera självspridning har tydliggjorts. (10.3.5)

Hänsyn under hela omloppstiden: Princip 6 och 10

Nytt är ett större fokus på att värna och skapa naturvärden under hela skogens omloppstid:

- befintliga träd och buskarter värnas vid röjning och gallring för att bibehålla skiktning och beteskänsliga träd sparas. (10.5.3)
- röjning och gallring planeras för att gynna löv i barrdominerade bestånd.
- betesbegärliga träd så som asp, rönn, sälg, vide, ädellövträd, en och vildapel sparas i stor utsträckning vid röjning. (6.6.8)
- hänsynsytor och kantzoner bevaras eller nyskapas vid röjning och gallring. (6.6.5)

- minst fem lövträd gynnas vid gallring för att ge förutsättningar till framtida naturvärdesträd. (6.6.7)

Planering, uppföljning och utvärdering: Princip 7 och 8

- Krav på ledningssystem har införts för större markägare. (7.1.3) Detta inbegriper även uppföljning och utvärdering enligt princip 8.
- Vad som ska finnas tillgängligt för allmänheten och hur har tydliggjorts. (7.5.1)

Höga bevarandevärden (HCV): Princip 9

Följande nya områden har identifierats som höga bevarandevärden:

- Intakta skogslandskap (HCV 2 - ekosystem av högt bevarandevärde på landskapsnivå).
- Nationellt och internationellt betydelsefulla våtmarksområden och nationellt särskilt värdefulla vatten (HCV 1, 2 och 3 – höga bevarandevärden för artdiversitet, ekosystem på landskapsnivå och habitat).
- Särskilt viktiga områden för samer (HCV 5 och 6 - höga bevarandevärden för lokalsamhällens behov och kulturella värden).
- Fornlämningar och kulturhistoriska lämningar av nationellt intresse (HCV 6 - höga bevarandevärden för kulturella värden).

Skogsskötsel: Princip 10 (10.5, 10.6 och 10.10)

- Skogsskötseln ska vara ståndortsanpassad. (10.5.1)
- För markberedning gäller att skador på forn- och kulturlämningar, lämnad naturvårdshänsyn och vattenmiljön förhindras. (10.10.2)
- När skador sker ska de åtgärdas där det är möjligt. (10.10.4)
- Kraven kring gödsling har tydliggjorts. (kriterium 10.6)

Grot och stubbar: Princip 10 (10.11)

- Grot får tas ut i barrdominerade bestånd om det inte påverkar markens långsiktiga produktionsförmåga. (10.11.1)
- Att minst 20 % av grot måste lämnas vid uttag av grot har tydliggjorts. (10.11.1)
- Grotuttag av andra trädslag än gran, tall, björk och främmande trädslag undviks. (10.11.2)
- I tätortsnära skogar kan mer grot tas ut för hänsyn till friluftsliv och rekreation. (10.11.1)
- Vid flisning och lagring ska hänsyn tas till vedlevande skalbaggar. (10.11.3)
- Uttag av stubbar kan ske efter prövning från FSC Sverige. Uttag av stubbar i liten skala kan dock ske utan prövning. (10.11.4)

Målbilder för god miljöhänsyn del i standarden: Princip 4, 6 och 10

Följande målbilder för god miljöhänsyn ska implementeras i tillämpning, uppföljning, anpassning och dokumentation gällande brukandet av skogen:

- sociala värden (4.5.1),
- hänsynskrävande biotoper (6.4.5, 6.5.4, 6.6.4),

- kantzoner mot sjöar och vattendrag (6.6.5, 6.7.1),
- kantzoner mot våtmarker (6.6.5, 6.7.1),
- körning i skogsmark (6.7.3, 6.7.6),
- kulturmiljöer i skogsmark (10.10.2).